

GÜMNAASIUMIASTME EESTI KEELE (eesti keel emakeelena) JA KIRJANDUSE AINEKAVA

Keele- ja kirjanduspädevus

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärk gümnaasiumis on kujundada õpilastes keele- ja kirjanduspädevus, mis tähendab suutlikkust mõista keelt ja kirjandust kui rahvusliku ja eneseidentiteedi alust ja kunstiliiki ning mõista ja hinnata rahvuslikku ning maailma kultuuripärandit. Keele- ja kirjanduspädevus tähendab oskust kasutada keelt erinevates suhtlusolukordades, et saavutada oma eesmärged, arvestades suhtlusnorme ja keelekasutustavasid. Keele- ja kirjanduspädevus on oskus erinevaid tekste mõista ja luua, analüüsida ning kriitiliselt hinnata.

Keele ja kirjanduse õpetamise kaudu taotletakse, et gümnaasiumi lõpuks õpilane:

- 1) väljendub selgelt, eesmärgipäraselt ja üldkirjakeele normidele vastavalt nii suuliselt kui ka kirjalikus suhtluses;
- 2) arutleb loetud, vaadatud või kuulatud teksti põhjal teemakohaselt ja põhjendatult;
- 3) teab tekstide ülesehituse põhimõtteid, koostab eri liiki tekste, kasutades alustekstidena nii teabe- ja ilukirjandustekste kui ka teisi allikaid neid kriitiliselt hinnates;
- 4) hindab kriitiliselt meedia- jm avalikke tekste, tunneb ära tekstide mõjutusvahendid;
- 5) mõistab kirjanduse ühiskondlikku, ajaloolist ja kultuurilist tähtsust;
- 6) väärtustab kirjanikku kui loojat ning kirjandust kui tunde- ja kogemusmaailma rikastajat, kujutlus- ja mõttemaailma arendajat;
- 7) teab eesti ja maailmakirjanduse olulisemaid autoreid ning kirjandusteoseid, seostab neid ajajärgu ja kultuurikontekstiga;
- 8) tunneb tähtsamaid kirjandusvoole ja -žanre, eristab kirjandusteksti poeetilisi võtteid ning peamisi kujundeid;
- 9) analüüsib ja tõlgendab eri liiki kirjandusteoseid.

Eesti keele õppe- ja kasvatuseesmärgid

Gümnaasiumi eesti keele õpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) valdab eesti kirjakeelt ning kasutab seda korrektselt kõnes ja kirjas;
- 2) on keeleteadlik, tajub keelt oma identiteedi osana, analüüsib ning hindab kriitiliselt keele muutumise tendentse;
- 3) tunneb tüüpilisi suhtlusolukordi, oskab valida suhtluskanalit, kasutades konteksti sobivat suulist ja kirjalikku keelt;
- 4) tunneb tekstiliikide erinevusi ning oskab eri liiki tekste lugeda, analüüsida ja koostada;
- 5) arendab loovat ja kriitilist mõtlemist;
- 6) valib, hindab kriitiliselt ning kasutab sihipäraselt teabeallikaid;
- 7) mõistab korrektse kõne ja kirjakeele, sh õpingutele ja tööle kandideerimiseks vajalike dokumentide, ning ainevaldkonnaalaste teadmiste olulisust töömaailmas üldiselt;
- 8) teab ainevaldkonnaga seotud elukutseid ja ameteid ning mõistab nende töö väärtust tööturul.

I. KOHUSTUSLIKUD EESTI KEELE KURSUSED

Klass	Kursus	Õppesisu	Õpitulemused	Hindamine
G1	Keel ja ühiskond	Keele ülesanded: infovahetus, suhteloome, identiteedi väljendamine, maailmapildi kujundamine. Keel kui märgisüsteem. Teised märgisüsteemid. Graafilised	Õpilane: 1) mõistab keele rolli, funktsioone ja tähendust ühiskonnas;	Kursusehinne kujuneb jooksvate hinnete alusel.

		<p>üldistused (joonised, tabelid, skeemid). Pildikeel. Märgisüsteemide ühendamine tekstis. Kunst ja keel. Eesti keele eripära: häälikusüsteem, astmevaheldus, muutevormistik, lausetüübid ja sõnajärg, sõnamoodustus. Eesti keel ja teised keeled. Eesti keel soome-ugri keelena. Euroopa ning maailma keeled. Keelekontaktid. Keele varieerumine ning muutumine. Tänapäevase kirjakeele kujunemine. Kirjakeel ja kõnekeel. Murdekeel ja kodumurre. Kirjakeele norm. Keeleline etikett. Keelekasutuse valdkonnad ning sotsiaalarühmade erikeeled. Släng. Aktsent. Eesti mitmekultuurilise ja mitmekeelse maana. Keeleline tolerantsus. Eesti keelepoliitika. Eesti keele kasutusvaldkonnad ja arendus: keeletehnoloogia, terminoloogia ja oskuskeel, ilukirjandus, tõlkekultuur. Eesti keele staatus ja tulevik.</p>	<p>2) tunneb eesti keele erijooni teiste keeltega võrreldes; 3) mõistab allkeelte ja keele varieerumise olemust; 4) tunneb suulise ja kirjaliku keele norme ning etiketti; 5) oskab eakohasel tasemel analüüsida ajastuomaseid keelenähtusi.</p>	
G1	Praktiline eesti keel I	<p>Suuline esinemine ja suhtlus eri tüüpi olukordades. Argumenteerimine, veenmine. Teadlik kirjutamine. Arvamustekstid. Arvamustekstide ülesehituse põhimõtted. Arvamustekstide koostamine. Referaadi ja kokkuvõtte kirjutamine. Refereerimine ja referaadile esitatavad nõuded. Plagiaat ja selle vältimine. Tekstide otsing veebist ja raamatukogust; info otsing elektroonilisest ja paberil tekstist. Sõnavaraarendus. Õigekirja ja õigekeelsusküsimuste kordamine.</p>	<p>Õpilane: 1) argumenteerib veenvalt ja selgelt ning kaitseb oma seisukohti suuliselt ja kirjaliku arutleva teksti vormis; 2) oskab ühe alusteksti põhjal koostada referaati ja kokkuvõtet, vältides plagiaati; 3) tunneb põhilisi elektroonilise infootsingu võimalusi ning kasutab neis leiduvat infot oma tekstides; 4) oskab kasutada elektroonilisi ja paberil sõnaraamatuid; 5) on kinnistanud ja parandanud oma</p>	<p>Kursusehinne kujuneb jooksvate hinnete alusel.</p>

			õigekirja- ja kirjakeeleoskust.	
G2	Meedia ja mõjutamine	<p>Infoühiskond, demokraatliku infoühiskonna iseloomulikud jooned. Meediakanalid. Muutused uue meedia ajastul, sotsiaalmeedia. Tekstiliigid. Tekst ja kontekst. Meediateksti vastuvõtu eripära. Olulisemad meediažanrid (uudis, reportaaž, intervjuu, arvamus). Eri tüüpi meediatekstide vastuvõtu spetsiifika; verbaalse teksti tajuheli ja pildi kontekstis. Meediatekstide usaldusväärsus. Verbaalne ja visuaalne mõjutamine. Demagoogia- ja manipulatsioonivõtted; keeleline manipulatsioon. Meediaeetika ja mediakriitika. Oma seisukoha eetilise ja asjakohane sõnastamine. Autoripositsioon, infoallikad ja nende usaldusväärsus. Kriitiline ja teadlik lugemine. Fakti ja arvamuse eristamine. Meedia retoorika ning argumendid. Sotsiaalsete tunnuste ja müütide konstrueerimine meediatekstis. Reklaam (kommertsreklaam, poliitiline reklaam, sotsiaalreklaam). Reklaami sihtrühmad ja kanalid. Reklaam mainekujundusvahendina. Erandlik keelekasutus ning tähelepanu äratamise võtted. Reklaami varjatud sõnum. Reklaam ja seadused. Kriitilise reklaamitarbija kujundamine.</p>	<p>Õpilane: 1) mõistab meedia rolli ühiskonnas; 2) tunneb meediakanaleid ja -žanre, nende tunnuseid ja vastuvõtu eripära; 3) suudab analüüsida verbaalset teksti visuaalses ja audiovisuaalses kontekstis; 4) eristab fakti arvamusest ning usaldusväärset infot küsitavast; 5) tunneb meediatekstis ära argumendid ning põhilised verbaalsed ja visuaalsed mõjutusvõtted; 6) analüüsib kriitiliselt reklaami ning mõistab reklaami varjatud sõnumit.</p>	Kursusehinne kujuneb jooksvate hinnete alusel.
G2	Praktiline eesti keel II	<p>Suuline suhtlus olukorrast ja vestluspartnerist lähtuvalt. Sama sõnumi edastamine erinevate keelevahenditega, keelelise väljenduse paindlikkus, otsesem ja kaudsem väljendumine. Ratsionaalsete, emotsionaalsete ja eetiliste argumentide kasutamine, veenmine ja</p>	<p>Õpilane: 1) annab paindlikult ja olukorra järgi edasi oma tundeid, mõtteid ja hinnanguid niihästi isiklikus, avalikus kui ka ametlikus suhtluses, nii suuliselt, kirjalikult kui ka elektrooniliselt;</p>	Kursusehinne kujuneb jooksvate hinnete alusel.

		<p>mõjutamine. Tarbekirjade koostamine. Mitme allika põhjal kokkuvõtte ja referaadi kirjutamine. Ajakirjanduslike tekstide koostamine. Eri modaalsusega tekstide (kirjaliku, audiovisuaalse, hüpertekstilise) tähenduse mõistmine. Teksti eesmärgi ja vaatenurga mõistmine, meediatekstide kriitiline analüüsimine. Teksti sisuliste ja keeleliste tunnuste põhjal paindlike elektrooniliste otsingustrateegiatega kasutamine. Sõnavaraarendus. Ratsionaalsete, eetiliste ja emotsionaalsete argumentide eristamine suulises tekstis, kallutatuse ja manipuleerimise äratundmine. Õigekirja ja õigekeelsusküsimuste kordamine.</p>	<p>2) argumenteerib veenvalt ja selgelt ning suudab kaitsta oma seisukohti eakohastes aruteludes; 3) suudab kaasa mõelda avalikule esinemisele ning esitada ettekandjale küsimusi; 4) suudab eri liiki meediatekste kriitiliselt hinnata ning eri allikatest pärineva info ja arutluskäikude põhjal tasakaalustatud kokkuvõtet teha; 5) suudab kirjutada arvamusalust, retsensiooni ja pressiteadet ning koostada koosoleku memo ja tegevuskava; 6) suudab mitme aineallika põhjal kirjutada referatiivset teksti, vältides plagiaati; 7) on arendanud oma elektroonilise infootsingu oskust ning suudab kasutada paindlikke infootsingu strateegiaid; 8) on kinnistanud ja parandanud oma õigekirja- ja kirjakeeleoskust.</p>	
G3	Keel ja stiil	<p>Keele kasutusvaldkonnad ja stiil. Stiilivärving, stiiliviga. Sõnavara rikastamise võimalused. Tõlkekultuuri mõju keelele. Eri liiki tekstide analüüs ja võrdlus. Lugemisülesannete lahendamise võtted. Teadlik kirjutamine. Kirjutamise eesmärk, adressaat, pealkiri, probleem, põhiidee. Teksti aine- ja materjali kogumine ja</p>	<p>Kursuse lõpus on õpilane võimeline analüüsima tekstide sisu, eesmärke, kasutuskonteksti, ülesehitust, sõnavara ning stiili; koostama eri liiki tekste (arutlus, arvustus ja muud probleemkirjutised); siduma tekste, luues omavahel alustekste,</p>	<p>Kursusehinne kujuneb jooksvate hinnete alusel.</p>

		<p>süsteemiseerimine. Teksti ülesehitus ja sidusus. Põhiidee sõnastamine. Lõigu ülesehitus ja ülesanne (allteema, väide, selgitus, tõestus, järeldus, üldistus). Teksti vormistamine. Protsesskirjutamine. Tsiteerimise, refereerimise, parafraaseerimise põhitõed. Argumenteerimisvõtete meeldetuletamine ja rakendamine. Oma teksti keeleline, vormiline ja sisuline analüüs ning toimetamine.</p>	<p>refereerima, tsiteerima, parafraaseerima ning kasutama viitamissüsteeme; tunneb mõjutamise viise ja keelevahendeid, argumenteerib, nõustub esitatud väidetega või lükkab neid ümber nii suulises kui ka kirjalikus tekstis; oskab toimetada oma teksti.</p>	
G3	Praktiline eesti keel III	<p>Keeleline väljendusrikkus mõtete, tunnete ja hinnangute väljendamisel. Stiilivahendite kasutamine erineva mõju saavutamiseks suulises esinemises ja väitluses. Arutleva teksti kirjutamine eri tüüpi (tekstiliste, pildiliste, audiovisuaalsete; lineaarsete, mittelineaarsete, hüpertekstiliste) alustekstide põhjal. Teadusteksti koostamine ja vormistamine. Õigekirja ja õigekeelsusküsimuste kordamine. Keeruka struktuuriga ja eri modaalsusega tekstide mõistmine. Keeruka kujundliku väljenduse mõistmine. Süstemaatiline sõnavaraarendus (akadeemilisele ja haritud stiilile omaste võõrsõnade, lendväljendite, ilukirjanduskeele kõrgstiilse sõnavara ning käsitletavate teemadega seotud terminoloogia omandamine, kinnistamine ja praktiline kasutamine). Teabeotsinguoskuste tõhustamine. Keeruka struktuuriga suulise teksti konspekterimine.</p>	<p>Õpilane: 1) suudab edasi anda tähendusvarjundeid, tajub keelendite konnotatiivseid tähendusi ning mõistab vihjelist keelekasutust; 2) oskab veenvalt ja selgelt argumenteerida ning kaitsta oma seisukohti keerukaid küsimusi käsitlevas ametlikus arutelus; 3) suudab konspekterida näitvahenditega toestamata suulist esitust; 4) oskab edastada eri modaalsuse ja struktuuriga ning eri allikatest saadud infot ja arutluskäike sidusas tekstis ning lõimida sellesse oma hinnanguid ja seisukohti; 5) tunneb teadusliku stiili põhitunnuseid ning suudab koostada eakohast teaduslikku teksti, vältides plagiaati; 6) kasutab keerukaid elektroonilise teabeotsingu</p>	<p>Kursusehinne kujuneb jooksvate hinnete alusel.</p>

			strateegiaid ning suudab hinnata teabe usaldusväärsust; 7) valdab eesti kirjakeelt.	
--	--	--	--	--

II. EESTI KEELE VALIKKURSUSED

Klass	Kursus	Õppesisu	Õpitulemused	Hindamine
G1	Eesti keele riigieksam I	Õigekirja ja õigekeelsusküsimuste kordamine. Lugemisoskus. Tekstide liigid. Lugemise funktsioonid. Lugemisstiilid. Lugemistehnikad. Kirjeldamine, jutustamine, arutlemine. Tekstiloome. Tekstide ülesehitus. Veenmine. Manipuleerimine. Arutlev stiil.	Õpilane: 1) on võimeline analüüsima tekstide sisu, eesmärke, kasutuskonteksti, ülesehitust, sõnavara ning stiili; koostama eri liiki tekste (arutlus, arvustus ja muud probleemkirjutised); 2) on kinnistanud ja parandanud oma õigekirja- ja kirjakeeleoskust; 3) oskab veenvalt ja selgelt argumenteerida ning kaitsta oma seisukohti.	Kursusehinne kujuneb jooksvate hinnete alusel.
G2	Eesti keele riigieksam II	Õigekirja ja õigekeelsusküsimuste kordamine. Vajadusel teooria kordamine. Arutleva teksti kirjutamine. Oma tekstide keeleline, vormiline ja sisuline analüüs ning toimetamine. Eri tüüpi tekstide lugemine ja analüüsimine.	Õpilane: 1) on võimeline analüüsima tekstide sisu, eesmärke, kasutuskonteksti, ülesehitust, sõnavara ning stiili; koostama eri liiki tekste (arutlus, arvustus ja muud probleemkirjutised); 2) on kinnistanud ja parandanud oma õigekirja- ja kirjakeeleoskust; 3) oskab veenvalt ja selgelt argumenteerida ning kaitsta oma seisukohti.	Kursusehinne kujuneb jooksvate hinnete alusel.
G3	Eesti keele riigieksam III	Õigekirja ja õigekeelsusküsimuste kordamine.	Õpilane: 1) mõistab ja analüüsib eri tüüpi tekste;	Kursusehinne kujuneb jooksvate hinnete alusel.

		Arutleva teksti kirjutamine. Oma tekstide keeleline, vormiline ja sisuline analüüs ning toimetamine. Eri tüüpi tekstide lugemine ja analüüsimine.	2) kirjutab arutlevaid tekste; 3) valdab eesti kirjakeelt.	
--	--	---	---	--

Kirjanduse õppe- ja kasvatuseesmärgid

Gümnaasiumi kirjandusõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) loeb ja väärtustab nii eesti kui ka maailmakirjanduse olulisemaid autoreid ja kirjandusteoseid, suhestab loetut teose ajastu ning tänapäevaga;
- 2) mõistab kirjandust kui kunstiliiki ja kirjanduse ühiskondlikku, ajaloolist ja kultuurilist tähtsust;
- 3) väärtustab kirjandust kui tunde- ja kogemusmaailma rikastajat, kujutus- ja mõttemaailma arendajat ning väärtushinnangute ja maailmavaate kujundajat;
- 4) loeb ilukirjandust, sealhulgas nii proosat, luulet kui ka draamat, tunneb tähtsamaid kirjandusvoole ja -žanre ning eristab kirjandusteksti poetilisi võtteid ja peamisi kujundeid;
- 5) mõistab sõnakunsti väljendusvahendite mitmekesisust ning nende erinevusi ja sarnasusi võrreldes teiste kunstiliikidega (teater, film, kunst, muusika);
- 6) oskab kirjandusteksti seletada, mõistab kirjandusteksti mitmeti tõlgendatavust ning erinevate kultuurikontekstide tausta teose mõistmisel, näeb kirjanduses inimese ja maailma mõistmise mudelit;
- 7) analüüsib kriitiliselt erinevaid kirjandusteoseid ning infoallikaid, arendab nii suulist kui ka kirjalikku väljendus- ja arutlusoskust ning loovust. 8) väärtustab kirjanikku kui loojat ning tunneb ainevaldkonnaga seotud ametite olemust ja väärtust ühiskonnas.

I. KOHUSTUSLIKUD KIRJANDUSE KURSUSED

Klass	Kursus	Õppesisu	Õpitulemused	Hindamine
G1	Kirjanduse põhiliigid ja žanrid	Kultuuri mõiste. Ilukirjanduse põhiliigid. Lüüriliste, eepiliste ja dramaatiliste tekstide olemus. Žanri mõiste. Kirjandusvoolu ja -žanri stiil. Kirjandusteose stiil kui mõtte ühtsuse ja väljendusvahendite korrastatus.	Kursuse lõpus õpilane iseloomustab eri ajastute kirjandust ja kirjandusvoole, nimetades nende ajapiirid ja tunnused, tähtsamad žanrid, teosed ning autorid; mõistab ning hindab käsitletavate kirjandusteoste humaanseid, eetilisi ja esteetilisi väärtusi; on läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt kolm proosa- või draamateost eesti või maailmakirjandusest.	Kursusehinne kujuneb jooksvate hinnete alusel.

G2	Kirjandusteose analüüs ja tõlgendamine	<p>Kirjanduse olemus ja roll. Ilukirjandus kui sõnakunst. Kirjandusteose ühiskondlik, ajalooline, moraalne, rahvus- ja maailmakultuuriline, keeleline, tundeline väärtus. Kirjandus kui inimese siseilma ja välismaailma kujutaja. Kirjandus kui eetiliste ja esteetiliste tõekspidamiste kujundaja. Autorikeskne lähenemine kirjandusele (autori ja teose seosed, elu- ja loominguloolisus). Autori maailmavaade, selle kujunemine konkreetseis ühiskondlikes oludes ja avaldumine tema teostes. Autori kuulumine koolkonda või rühmitusse, koht ajastus, traditsioonis, rahvuskirjanduses. Kirjandus kui kirjaniku elu ja keskkonna peegeldus. Omaelulooline kirjutamine. Lugejakeskne lähenemine kirjandusele. Kirjandusteose ja lugeja suhe. Tegelik lugeja: tema isiklik elukogemus, põlvkondlik või sotsiaalkultuuriline kuuluvus. Ideaalne ehk mudellugeja. Lugemismudelid: mõistmisvõimaluste paljusus, eri lahenduste dialoog. Tekstisisesed lüngad ja lugeja kujutlusvõime. Lugeja ootused. Lugemismuljed, lugemisnauding. Lemmikraamat. Lugeja mõjutamine. Tekstikeskne lähenemine kirjandusele. Proosateksti analüüs ja tõlgendamine. Sõnakunstiteose sisu ja vormivõtted. Narratiiv,</p>	<p>Õpilane: 1) on tuttav vähemalt kolme kirjaniku loomingulooga, mõistab nende loomingu tähtsust kultuuri- ja kirjandusloos ning iseloomustab autorite stiili; 2) analüüsib ja tõlgendab loetud proosateoste sisu- ja vormivõtteid: nimetab teema, sõnastab probleemi ning peamõtte, iseloomustab tegevusaega ja -kohta, jutustaja vaatepunkti, tegelaste suhteid, olustikku, sündmustikku ning kompositsiooni; 3) hindab käsitletavate kirjandusteoste humaanseid väärtusi, märkab teostes peituvaid eetilisi ja esteetilisi väärtusi, suhestab oma ja kirjandusteose väärtuste maailma, põhjendab oma kirjanduslikke eelistusi ja lugemiskogemusi; 4) on läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt kolm pikemat proosateost, lisaks novelle.</p>	Kursusehinne kujuneb jooksvate hinnete alusel.
----	---	---	---	--

		<p>jutustamine ja kirjandusteose vaatepunkt. Tekstuaalne autor, jutustaja, tegelane, nende omavahelised suhted. Mina- ja tema-jutustus, sisemonoloog, teadvuse vool. Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline, sotsiaalne aspekt. Karakter ja tüüp. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega ning teda ümbritseva maailmaga. Lugu ja tekst. Süžee ja faabula. Teema, detail, motiiv, sümbol. Moto. Teose miljöö, aja- ning ruumikujutus. Teos kui struktuurne tervik. Kirjandusteose kompositsioon. Teose algus ja lõpp. Sissejuhatus, teema arendus, haripunkt, pööre ja lahendus. Konflikt ja intriig. Puänt. Teose probleemistik (küsimused) ja ideestik (vastused). Põhiidee. Teose stiil. Alltekst kui varjatud tähenduskiht. Allusioon. Paroodia ja travestia. Intertekstuaalne ehk teksteseostav käsitlusviis: teose avamine teiste tekstide vormilisel või sisulisel taustal.</p>		
G2	Kirjandus antiigist 19. sajandini	<p>Maailma loomise müüdid ja muistendid; eri rahvaste loomismüüte. Kirja ja kirjanduse sünd. Vanakreeka müüdid. Antiikkirjandus. Kirjanduse põhiliikide ja žanrite teke. Piibel kui kirjanduse alustekst. Keskaja kirjandus (saaga, kangelasepos, rüütliromaan, keskaegne luule ja draama jm).</p>	<p>Kursuse lõpus õpilane iseloomustab eri ajastute kirjandust ja kirjandusvoole, nimetades nende ajapiirid ja tunnused, tähtsamad žanrid, teosed ning autorid; mõistab ning hindab käsitletavate kirjandusteoste humaanseid, eetilisi ja esteetilisi väärtusi; on</p>	<p>Kursusehinne kujuneb jooksvate hinnete alusel.</p>

		<p>Renessansikirjandus. Barokk-kirjandus. Klassitsistlik kirjandus. Valgustuskirjandus. Romantism. Karakterite individuaalsus. Inimlikud vored ning pahed, väärtused ja puudused. Tegelaste eetilised sihid, sotsiaalsed ja psühholoogilised probleemid. Jumalasu (kristluse) roll ühiskonnas, religioossed tõed ning konfliktid. Loomuliku ja haritud inimese ideaal. Mõistuse ning tunnete tasakaal ja konflikt inimeses. Igavesed väärtused ning idealistlikud unistused. Humaansed ideaalid: vabadus ja armastus. Ühiskonnaolude kriitika.</p>	<p>läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt kolm proosa- või draamateost maailmakirjandusest, tundes teoste ning nende autorite kohta üldises kultuuri- ja kirjandusloos.</p>	
G3	20. sajandi kirjandus	<p>20. sajandi maailmakirjanduse voolud ja suunad. Modernistlik luule. Sümbolism. Futurism. Imažism. Sürrrealism. Akmeism. Modernistlik proosa. „Kadunud põlvkond“. Eksistentsialism. Modernistlik draama. Maagiline realism, postmodernism. 20. sajandi eesti proosa. Uussümbolism, uusrealism, uusromantiline romaan. Pagulasproosa autorid ja teosed, žanrid ja põhiteemad. 1960.–1980. aastate proosa muutused. Talupojaromaanid, ajaloolised ja eluloolised romaanid. Proosa uuenduslikkus: sisemonoloog, eksistentsiaalsus, võõrandumine, grotesk.</p>	<p>Õpilane: 1) iseloomustab eri ajastute kirjandust, tähtsamaid voole ja žanre, autoreid ja nende teoseid; 2) nimetab eesti kirjanduse tähtsamaid perioode, kirjanduslikke rühmitusi, olulisemaid autoreid ja nende teoseid; 3) seostab eesti kirjanduslugu Euroopa kirjanduse perioodide, voolude ja suundadega, 4) võrdleb poetikaanalüüsile tuginedes kahte vabalt valitud kirjandusteost, tuues esile ühiseid ja eriomaseid jooni; 5) mõistab ning hindab kirjandusteoste humanseid, eetilisi ja esteetilisi väärtusi;</p>	<p>Kursusehinne kujuneb jooksvate hinnete alusel.</p>

		<p>1970.–1980. aastate uus põlvkond. Olmerealism. 20. sajandi eesti luule. Rühmituste meelsus ja kirjanduslik käekiri, hoiakud. Pagulasluule tähtsamad autorid ja põhiteemad. Stalinistlik luule. Sulaaja luule. Modernism 1960.–1970. aastate luules. 20. sajandi eesti draama. Külakomöödiad, psühholoogilised draamad, teatriuendused. Ajaloopöörised, rahvas, mälu ja identiteet.</p>	<p>6) on tervikuna läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt kolm proosavõi draamateost, tunneb teoste ning nende autorite kohta üldises kultuuri- ja kirjandusloos.</p>	
G3	Uuem kirjandus	<p>Kirjandus ja ühiskond. 1980. aastad Eesti ühiskonnas ja kirjanduses. Murdepunktid Eesti lähiajaloo, vabadusvõitlus ja sõnavabadus. 1990. aastate alguse murrangulised muutused ühiskonnas ja kirjandusel. Kirjanduse roll tänapäeva ühiskonnas. Eesti nüüdisluule. Murranguaastate sõnavabadus. Luule sisulised, vormilised ja keelelised muutused. „Põrandaalune“ ja punkluule; etnofuturism, provokatiivne keeleluule, intertekstuaalne luule, lauldav luule, sotsiaalne vabavärss, 21. sajandi luule otsingud. Eesti nüüdisproosa. Uuema proosakirjanduse algus. Muutunud teemad ja vaatepunktid. Eneseotsingud ja moodsa tsivilisatsiooni hälbed. Eestlaste paroodia ja eneseiroonia. Uusim lühiproosa. Uusim romaan. Võimalike maailmade</p>	<p>Õpilane: 1) nimetab tähtsamaid uuema eesti kirjanduse autoreid ja nende teoseid, tunneb nüüdiskirjanduse peamisi arengusuundi; 2) analüüsib ning tõlgendab loetud kirjandusteoste sisu- ja vormivõtteid: nimetab teose teema, sõnastab probleemi ning peamõtte, iseloomustab tegevusaega ja -kohta, tegelaste suhteid, olustikku ja sündmustikku, kirjeldab sõnavaliku eripära ning stiili seoseid teksti sõnumiga; 3) analüüsib ja tõlgendab loetud luuletuste sisu ja vormivõtteid: nimetab teema ning põhimotiivid, iseloomustab kujundi- ja keelekasutust, riimi, rütmi, salmilisust või vabavärsilisust, kirjeldab meeoleolu ning sõnastab mõtte;</p>	<p>Kursusehinne kujuneb jooksvate hinnete alusel.</p>

		<p>kujutamine. Memuaarid ja päevikud. Kirjanike veebipäevikud. Eesti nüüdisdraama. Uued teemad ja vaatepunktid näitekirjanduses. Filosoofiline draama. Elulooline tragikomöödia. Inimsuhete psühholoogia. Kirjanduslooline draama. Grotesk ja absurdikomöödia. Uusim näitekirjandus. Kirjanduselu ja kirjanduse institutsioonid. Eesti Kirjanike Liit, Eesti Kirjanduse Selts, Eesti Kirjandusmuuseum, kirjanike muuseumid. Kirjandusväljaanded. Kirjanduspreemiad. Nobeli kirjanduspreemia. Kirjanduskriitika. Kirjanduse tõlkimine. Küberkirjandus. Kultus- ja hittkirjandus. Uuem maailmakirjandus.</p>	<p>4) arutleb loetud uudisteoste üle, kujundab oma arvamuse ja loob seoseid varem loetuga; 5) seostab loetut tänapäeva eluolu ja -nähtustega, iseenda, ühiskonna ning üldinimlike probleemide ja väärtustega; 6) on läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt kaks proosa- või draamateost eesti või maailmakirjandusest ning ühe värskelt ilmunud uudisteoste.</p>	
--	--	--	--	--

II. KIRJANDUSE VALIKKURSUSED

Klass	Kursus	Õppesisu	Õpitulemused	Hindamine
G3	Kirjandus ja ühiskond	<p>Kirjanduse ja ühiskonna omavahelised suhted. Kirjandus kui ühiskonna kajastaja ning peegeldaja. Kirjandusteksti eripära kui ühiskondlike olude peegeldus. Kirjanduse sidumine autori elulooga, selle asetamine ühiskondlik-poliitilistesse raamidesse. Kirjandusteose sündimõjutavad tegurid. Kirjandusteos kui autori individuaalsuse ja maailmavaate, koolkondliku või rühmitusliku kuuluvuse väljendaja. Kirjandusteose koht ajastus, rühmituses, traditsioonis ja rahvuskirjanduses. Lugeja maitse ning valikud. Kirjanduskaanon. Menu- ja hittkirjandus. Poliitika</p>	<p>Õpilane: 1) selgitab kirjanduse ja ühiskonna omavahelisi suhteid, nimetades kirjandusteose sünni ja vastuvõttu mõjutavaid tegureid; 2) määrab vähemalt kahe kursuses käsitletud autori ja nende teoste koht ajastus, rühmituses või rahvuskirjanduses; 3) toob loetud teksti(katkendi)le tuginedes näiteid ühiskonnaolude ja inimese kujutamise kohta, arutleb selle</p>	<p>Kursus on arvestuslik ja lõppeb arvestusliku kursusetöoga.</p>

		<p>kirjanduse iseloomu ja teemade määrana. Kirjandus ideoloogia levitamise teenistuses.</p> <p>Sotsialismiajastu kirjandus, nn sotsialistlik realism.</p> <p>Isikukultuslik kirjandus. Autori positsioon ühiskonnas: võimule vastandujad, võimu toetajad, vaikijad. Keelatud autorid: pagulaskirjanikud, tõrjutud autorid, dissidendid.</p> <p>Ideoloogiline tsensuur: keelatud raamatud ja käsikirjad. Keelatud teemad: rahvuslus, okupatsioon ja küüditamine, metsavendlus, religioon jne. Kirjandusteoste varjatud sõnumid. Poliitilise situatsiooni kujutamine ja selle mõju inimesele. Kadunud põlvkond, sõjaromaan.</p> <p>Düstoopia. Kirjandus ja mõttevoolud.</p> <p>(Süva)psühholoogiline kujutamisaad kirjanduses.</p> <p>Eksistentsialismifilosoofia kirjanduses. Idamaiste usundite vastukajasid läänemaises kirjanduses: zen-budismi ja taoismi mõjud. Naisvaatepunkt kirjanduses. Postkolonialistlik vaatepunkt kirjanduses. <i>New age</i>'i eluviisi kajastusi ilukirjanduses. Esseistika ja arvustus. Esse olemus.</p>	<p>teema ja probleemide ning eetiliste ja esteetiliste väärtuste üle;</p> <p>4) analüüsib kirjandusteost ühest 20. sajandi mõttevoolust lähtudes ning leiab tekstist vastava vaatepunkti kajastusi nii teemade, probleemide kui ka ideede tasandil;</p> <p>5) on lugenud kirjandus- ja kultuuriloolist esseistikat;</p> <p>6) on läbi lugenud vähemalt kaks terviklikku proosa- või draamateost ning analüüsinud neid.</p>	
--	--	---	--	--